

Eduskunnan ympäristövaliokunta  
[MmV@eduskunta.fi](mailto:MmV@eduskunta.fi)

Asiantuntijalausunto  
08.10.2021

1/5

Sari Tasa /TEM

Asia: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi teemalla: **Hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan edistämisen** liittyen vuoden 2022 talousarvioon.

### Talousarvoesityksestä

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä 2022 budjettiesityksen mukaan tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat yksittäiset politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet. Ilmastomuutoksen torjunta, työpanoksen täysimääräinen hyödyntäminen ja tuottavuuskasvun edistäminen ovat hallinnonalan keskeisiä tavoitteita. Kunnianhimoisten ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen on keskeisin haaste.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on, että luonnonvaroja käytetään kestävä taloudellisen toiminnan pohjana sekä ensi- että uusiokäytössä. Luonnonvarojen käytön ja kiertotalouden tavoitteena on edistää yritysten ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä liiketoimintaa, parempaa kilpailukykyä ja tuottavuutta sekä uudistavia työllisyysmahdollisuuksia.

Ilmastomuutoksen torjuntaan ja kiertotalouden murrokseen vastaamiseen tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyyn ytimessä. Luonnonvaroihin ja osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Vuoden 2022 budjetissa suoraan kiertotalouden edistämiseen on varattu 1M€ TEM:n toimintamenoihin kansallisen kiertotalousohjelman ja muihin ministeriön omien kiertotaloustoimien edistämiseen. Kiertotalouden investointitukiin ja ekosysteemiavustuksiin varattu rahoitus päättyy tänä vuonna. Jatkossa vastaavat avustukset ohjautuvat Business Finlandin ja vastaavien instrumenttien kautta, erityisesti RRF-rahoituksen avustusten ja lainojen myöntämisen kautta. Kestävien

innovatiivisten julkisten hankintojen osaamiskeskukseksi on varattu lisäresurssi 2M€ kiertotalouden ja hiilineutraalisuusosaamisen edistämiseen.

Uudistuva ja osaava Suomi EU-ohjelman Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) noin 1,5 mrd rahoituksesta kaudelle 2021-2027 yhteensä 35 % tulee kohdentaa ilmastotoimenpiteisiin. Toimenpiteet käsittävät energia- ja materiaalitehokkuuden parantamiseen liittyviä toimia, kiertotalouden edistämiseen liittyviä toimet sekä ilmaston muutoksen sopeutumiseen liittyviä toimia. ELY-keskukset myöntävät EAKR:n rahoitusta yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin, joissa ohjelman mukaisesti painottuvat vahvasti kiertotalouteen, energia- ja materiaalitehokkuuden parantamiseen ja ilmaston muutoksen sopeutumiseen liittyvät tavoitteet.

### **Taustaa**

Työ- ja elinkeinoministeriö on ollut mukana valmistelemassa kansallista kiertotalouden edistämishjelmaa ja Valtioneuvoston periaatepäätöstä sen pohjalta. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotetut toimet ovat pääosin kannatettavia, ohjelmatyössä jätetyt eriävät mielipiteet huomioiden.

Hallitusohjelman mukainen poikkihallinnollinen, strateginen kiertotalouden edistämishjelma mittareineen valmistui 13.1.2021. [Linkki ohjelmaan](#). Ohjelmasta muotoiltu Valtioneuvoston periaatepäätös hyväksyttiin 8.4.2021. [Linkki VnP:hen](#). Ohjelmalle on asetettu laajapohjainen yhteistyöryhmä, joka aloitti syyskuussa 2021.

Periaatepäätöksen toimenpiteiden johdannossa todetaan, että ohjelma painottaa kiertotalouden nostamista yhdeksi kestävästä talouskasvusta tavoittelevan elinkeinopolitiikkamme strategisista painopisteistä. Periaatepäätöksessä esitetty 18 toimenpidettä on ryhmitelty viiteen kokonaisuuteen, joista kahdessa vastuuministeriönä on TEM. Vastuuministeriö ei ole vastuussa kaikista osakokonaisuuden toimenpiteistä, vaan huolehtii toimien käynnistämisestä yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

TEM:iä koskevat toimenpide-ehdotukset kohdentuvat vähähiilistä kiertotaloutta edistävään rahoitukseen ja sen vaikuttavuuteen, demonstraatio- ja laitosisinvestointeihin sekä TKI- ja ekosysteemitöihin. Näitä toimenpiteitä on jo käynnissä ja kestävyys on vahvana teemana innovatiivisissa politiikkamme. Kiertotalous on yksi teemoista, joka tulee huomioida ja hyötyä kansallisen TKI-tiekartan kehittämisestä, koska kiertotalous on merkittävä ajuri yritysten ja toimijoiden uudistumisessa ja uusien liiketoimintamallien käyttöönotossa.

Ohjelman tavoitteissa on vahva viesti elinkeinopolitiikan muuttamisesta ja luonnonvarojen käyttöön liittyviä systemaattisesti vaikuttavia toimenpiteitä. Näihin ei ohjelman valmistelun aikana tehty skenaarioita tai muuta laajempaa vaikutusarviota vaan viitattiin kirjallisuusreferensseihin ja hallitusohjelmassa esitettyyn poliittiseen tahtotilaan. Ohjelman alussa tarvitaan siksi vielä

selvityksiä ja valmistettavaa työtä muun muassa kiertotalouden roolista elinkeinopolitiikan strategisena keskipisteenä ja tarvittavien markkinoita muuttavien interventioiden vaikuttavuudesta ja soveltuvista mittareista.

Monissa muissa TEM:n vastuulla olevissa toimenpiteissä pääsemme kiinnittymään jo me-  
nossa olevaan työhön, kuten Business Finlandin ohjelmiin ja useamman toimijan rahoituspal-  
veluihin tai Kestävien julkisten hankintojen osaamisverkostoon KEINOon.

Avoimia kohtia ja lisätyötä vaativia teemoja ovat digitalisaation hyödyntäminen ja kiertotalou-  
den ekosysteemit, joiden puitteissa on esitetty hautomo-kiihdyttämö-toiminnan vahvistamista.  
Kiertotalouden tematiikassa digitalisaatio ja ekosysteemit kietoutuvat toisiinsa hyvin vahvasti.

Mittareista ja indikaattoreista tehtiin ohjelman valmistelun aikana selvitys, jonka pohjata voitiin  
todeta, että kiertotalouden seuraaminen ei ole vielä kehittynyttä, reaaliaikaista tai edes tilastol-  
lisesti kovinkaan tarkasti tehtävissä. Tämänhetkisten kiertotalouden indikaattoreiden mukaan  
kaivosten ja kiviaineslouhosten hyödyntämättömät sivukivet ovat tonnimäärältään vaikuttavin  
tekijä kiertotalouden huonossa toteutumisessa Suomessa. Tähän liittyvän [esiselvityksen](#) mu-  
kaan kaivannaisjätteiden hyödyntämisen tehostamiseksi kaivataan yhteisen kansallisen tahtotilan  
muodostamista sekä laajempaa ja paremmin koordinoitua yhteistyötä. Myös kierrätysraaka-ainei-  
den tarjonnan ja kysynnän kohtaamista tulisi tehostaa. Taloudellisin ja lainsäädännöllisin keinoin  
voitaisiin myös tukea kaivannaisjätteen hyötykäyttöä. Tähän ei ole varattu tai esitetty erillistä resur-  
sointia, Lapin ELY esittää yhtä johtavaa asiantuntijaa koordinaattoriksi. Alustavasti koordinaattorin  
toiminta ja koordinaatiotyö rahoitetaan 2022 TEM kiertotalous-toimintamenoista, joille ei ole jatkoa  
2022 jälkeen.

**Kansallisen kiertotalousohjelman lisäksi** TEM:n useat ohjelmat kestävästä kasvusta vientioh-  
jelmiin ovat omaksuneet vähähiilisyiden läpileikkaavana teemana. Se on myös tekoälyohjelman  
yhtenä tulokulmana.

Hiilineutraalisuutta ja kiertotaloutta voidaan ja tulisikin edistää TKI-hankkeissa läpileikkaavasti.  
Tätä tukee esim. Business Finlandin strategiauudistus. Myös muut rahoitukseen osallistuvat tahot  
ovat hyvin mukana tavoitteiden edistämisessä. Kiertotaloushankkeiden rahoittamisessa on edel-  
leen haasteita, koska uudet toimintatavat, jakamistalous ja palvelut eivät ole perinteisen lineaarita-  
louden malliin edelleen nojaavan rahoitusmaailman mielestä helposti rahoituskelpoisia (bankable).  
Riskin ottaminen ja riskin jakaminen voisivat olla isoja kannustimia. VTT:n hanketoiminta ja erityi-  
sesti isomman skaalan koeajoja mahdollistava tutkimusympäristö Bioruukki ovat merkittäviä teki-  
jöitä kotimaisen osaamisen kehittymiselle.

Monipuolinen osaamisen kehittäminen – koulutuksessa ja työelämätaitojen kehittämisessä – on  
avaintekijöitä kiertotalouden ymmärryksen ja käytäntöön siirtämisen tarpeita.

Toinen iso tekijä, joka mahdollistaa kiertotalouden edistymisen, on digitalisaatio. Ilman sitä meillä  
ei ole luotettavaa, läpinäkyvää ja jäljitettävää tietoa Raaka-aineiden, materiaalien, toimijoiden tai

palveluiden tarjoajista ja alkuperästä koko elinkaaren ajalta. Tämä on tarpeen turvallisten kiertojen ylläpitämiseksi ja uudenlaisten palvelullisten liiketoimintojen kehittämiseksi.

### **Muutoksen rahoitus**

Kiertotalouteen liittyy vahvasti erilaisten rahoitusinstrumenttien uudistuminen, koska nykyisen lineaarisen talousmallin mukaan kaikki kiertotaloushankkeet, tuotteet tai palvelut eivät ole helposti rahoitettavia.

EU:n kestävän elvytyksen paketista (RRF) saadaan merkittävä lisäpanostus erityisesti vuonna 2022 ja sitä seuraaville parille vuodelle. Kiertotalouden edistäminen on luonteeltaan pitkäjänteistä systeemisen muutoksen rakentamista. RRF-syötteen avulla saamme alkuun TKI-toimia ja ensimmäisiä investointeja, mutta isoksi kysymykseksi jää, miten turvataan vaikuttava jatkumo seuraavien hankkeiden edistämiseksi.

EU:n Green Deal-kokonaisuus ja vastaava regulaatio tulee ohjaamaan kiertotaloustyötämme lähi-vuosina. Rahoituksessa käyttöön tuleva vihreän rahoituksen taksonomia. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että kestävän rahoituksen taksonomian tulisi edistää laajasti hiilineutraaliin kiertotalouteen liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia, mukaan lukien puhtaan energian tuotanto ja käyttö. Taksonomian toteutettavuuden näkökulmasta tärkeitä periaatteita ovat teknologianeutraalius, suhde muuhun lainsäädäntöön ja raportoinnin aiheuttaman hallinnollisen taakan kohtuullisuus.

### **Suomen kestävän rahoituksen tiekartta tarjoaa suuntaviivoja SDG-tavoitteiden saavuttamiseen**

YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Sustainable Development Goals, SDG) saavuttaminen tällä vuosikymmenellä edellyttää merkittäviä muutoksia siihen, miten julkinen ja yksityinen sektori kohdentavat investointejaan. Tämän vuosikymmenen aikana kaikki rahoitusratkaisut on kyettävä suuntaamaan nykyistä kestävämmiin, ja tähän Suomen kestävän rahoituksen tiekartta tarjoaa suuntaviivoja. Kiertotalous voisi olla yksi merkittävä hyötyjä tämän uuden rahoitusajattelutavan työkaluista.

Useat kansalliset ja kansainväliset aloitteet pyrkivät tukemaan finanssialan murrosta ja edistämään rahoituksen kokonaisvaltaista suuntaamista kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Suomi on ollut aktiivinen kansainvälinen toimija kestävän rahoituksen aloitteissa, ja syyskuussa 2021 julkaistu tiekartta ([Finnish Roadmap for Financing a Decade of SDG Action](#), englanniksi) tarjoaa suuntaviivoja suomalaisille toimijoille viedä käytäntöön tarvittavia muutoksia. Tiekartta on laadittu osana Kestävän kehityksen rahoitusekosysteemi – hanketta, joka toteutetaan Euroopan komission Rakenneuudistuksen tukiohjelman tuella.

Onnistuminen tarvittavissa murroksissa edellyttää mm. kestävän rahoituksen osaamisen määrätietoista kehittämistä sekä julkisen sektorin koordinoituja toimia joiden avulla mobilisoidaan yksityistä rahoitusta merkittävästi nykyistä kattavammin nimenomaan SDG-tavoitteiden mukaisesti. Murroksen toteuttaminen edellyttää myös kykyä tunnistaa ja raportoida investointien

SDG-vaikuttavuudesta kokonaisvaltaisesti – niin taloudellisesta, sosiaalisesta kuin ympäristöllisestä kestävydestä. Tätä osaamista ei vielä ole merkittävässä määrin kenelläkään.